

KARL LAGERFELD

LAURENT ALLEN-CARON

DE MENS ACHTER HET
MODE-ICOON

BIOGRAFIE

Voorwoord

Er ging bijna geen dag voorbij zonder dat zijn persbureau een nieuwe samenwerking, een nieuw architectonisch project of een nieuwe collectie aankondigde. Zo bleef Karl Lagerfeld zijn creativiteit meer dan zestig jaar onafgebroken en op een koortsachtig tempo hernieuwen. Telkens weer leverde hij een ideaalbeeld van de tijdgeest.

Zijn weergaloos scherpe blik en zijn talent om tijdperken te doorkruisen hebben een unieke en overal aanwezige ontwerper van hem gemaakt die zelf de modellen tekende die door zijn prachtig ontworpen decors liepen.

De modewereld was niet de enige wereld die uitzag naar het doen en laten van Karl Lagerfeld. Zijn aura reikte veel verder dan de grenzen van dat podium. Hij was een icoon geworden, bijna een mythe. In zijn een-tje besloeg hij een heel tijdvak van de modegeschiedenis.

Lagerfeld was Duits, maar in Frankrijk besloot hij

Karl te worden, een van a tot z en op maat gemaakt personage, een levend logo in het zwart, grijs en wit, dat wereldwijd schitterde.

Zijn succes was te danken aan de kunst van de beheersing: alleen in het heden bestaan en nooit naar het verleden kijken. Dat evenwicht was precair, maar het stond hem toe tegelijkertijd modern en tijdloos te zijn. En voort te bestaan.

Natuurlijk zat er een man van vlees en bloed achter de legende. En een geschiedenis. We kunnen de een niet zonder de ander ter sprake brengen. Om beide te ontdekken moeten we teruggaan naar de oorsprong van een schitterend en fascinerend succes. Het gevoel van plaats en tijd hervinden en zijn portret schetsen.

De pagejurk

Bijna overal op straat waren spandoeken ontvouwen. In de wijk werden demonstraties voorbereid. In die juni maand in 2016 werd de Place de la Bastille door de zon verlicht. De gevel van de Opéra stond te schitteren. Daarbinnen, niet ver van het podium, waren de geluiden van de stad, gedempt door de zware zwarte gordijnen, nauwelijks hoorbaar. Het was er bijna kil. Ineens tekende zich achter uit de coulissen een gedaante in het donker af. De man dacht dat niemand hem zag. Om niet te struikelen deed hij zijn zwarte zonnebril even af. In zijn blik was iets van verdriet, iets van verwarring te zien. Hij liep in de richting van de kring van licht die van de trekkenwand kwam.

De journalisten, die hem al meer dan een uur opwachtten, ontdekten hem. Ze brachten hun camera's in de aanslag, zwaaiden met de microfoonhengels en zetten hun schijnwerpers aan. De man rechte zijn schouders, zette zijn bril weer op en kwam naar voren, in het spervuur van de flitsen van de fotocamera's.

Modedepaas Karl Lagerfeld, de productieve ontwerper van Chanel, Fendi en zijn eigen merk, was de repetities komen bijwonen van het ballet van George Balanchine, *Brahms-Schoenberg Quartet*. Op verzoek van de directeur van het ballet van de Opéra de Paris, Benjamin Millepied, had hij de kostuums ervoor ontworpen. Hij droeg een wit overhemd, zwarte stropdas, getailleerd colbertje en zijn gebruikelijke *catogan*, zijn achttiende-eeuwse staartje. Zijn opkomst leek wel een verschijning. Hij bekeek de choreografie vanuit het midden van de zaal, omgeven door zijn naaste adviseurs. Zijn rechte blik dwaalde niet van de dansers af. Hij had zijn donkere bril niet afgezet.

Nog geen uur later ging hij het podium op om de vragen van de journalisten te beantwoorden. Hij beheerste de oefening; hij was het meer dan gewend. Minutenlang antwoordde hij afgemeten. Het leek wel het einde van een van zijn modeshows. Achter hem stond het enorme, donkere doek dat hij voor het decor had gemaakt. Het beeldde een in nevelen gehuld kasteel uit dat was geïnspireerd op meerdere plekken uit zijn leven. Die middag grensden er op het podium van de Opéra de Bastille twee ogenschijnlijk tegenovergestelde werelden aan elkaar: de moderne wereld van een mode-icoon wiens roem niet onderdeel was van een popster en de nostalgische herinnering aan een wereld die ten einde liep. In werkelijkheid waren ze nauw met elkaar verweven. De ene verhulde de andere. Ze waren verbonden door

iets triests. Een trieste blik. Achter de zwart-witte 'marionet' waarmee de Kaiser van de mode zich graag vergeleek' zat een complex verhaal verborgen dat subtieler en minder duidelijk was dan het eruitzag.

Terwijl de couturier terugliep naar de donkere coulissen, leek hij achter het ondoordringbare gordijn van zijn eigen legende te verdwijnen. De journalisten wisten dat ze hun camera's en microfoons moesten uitzetten. In dit onzichtbare, onbetreden gebied hing al heel lang een mysterie, dat soms angst opwekte.

Lagerfeld was met onbekende bestemming in zijn auto verdwenen.

Zijn appartement lag aan een kade aan de Rive Gauche, de linkeroever van de Seine. De rivier werd bijna verlicht door het witte licht dat er elke avond aan ontsnapte. De matglazen ramen gingen nooit open. Het geheime toevluchtsoord leek een onneembaar fort. Achter de oude stenen van het gebouw zat een ultramodern ingerichte schuilplaats verborgen van meer dan driehonderd vierkante meter. Een soort ruimteschip. Zoals in een op Stanley Kubrick geïnspireerde film stonden de grijze, witte en zilverkleurige meubels en de roestvrijstalen koelkast vol cola light in de keuken hun eigenaar sinds een eeuwigheid op te wachten, of zo leek het in ieder geval. Een rommelige stapel papieren, boeken en kranten verstoorde de strakke lijnen van de futuristische inrichting. Het was het enige spoor van een

recent bezoek. Het appartement had streng kunnen aandoen, maar was in wezen functioneel. Volgens Karl Lagerfeld was het niet meer dan ‘een plek om te slapen, in bad te gaan en te werken.’² Op een van de tafels van Corian lag een zwarte zonnebril. Iets verderop een paar leren mitaines, handschoenen zonder vingers. ‘Wee de-gene die hem wilde ontmaskeren,’ waarschuwde ooit de voormalige moderatedactrice van *Le Figaro*, Janie Samet. ‘Stel je Karl voor in de stilte van zijn slaapkamer terwijl hij zijn bril afzette, zijn losse kraag afdeed en zijn staartje uittrok... Wat bleef er over? Niemand wist het. Hij leefde gemaskerd.’

Karl Lagerfeld had zo zijn gewoonten. ‘Ik kom het liefst ’s avonds thuis, dat is het voordeel van privévliegtuigen. Ik ben een brave man, ik slaap niet in een ander bed! En het is ook vanwege Choupette.’³ De vervormde schim van de heilige birmaan tekende zich af op de grond. Was zijn baasje vanavond echt thuis? De couturier had een krachttoer uitgehaald: nooit op de plek zijn waar de hele wereld dacht dat hij was.

De wanden van matglas langs de muur draaiden. Er kwam een enorme boekenkast tevoorschijn. Van de vloer tot het plafond stonden honderden boeken naast elkaar. Boeken waren van levensbelang, lezen was ‘een ernstige ziekte, een dwangstoornis’,⁴ waarvan hij naar eigen zeggen niet wilde genezen. De modeontwerper las zo’n twintig boeken tegelijk en had meerdere bibliotheken over de hele wereld, in elk geval evenveel als hij

huizen bezat. Toch was er van de drieduizend kunst- en fotografieboeken, romans en filosofische geschriften in drie talen maar een klein aantal werken altijd bij hem gebleven. Ze vormden de stukken van een verhaal dat even echt als gedroomd was. Een geheime draad verbond *De woorden* van Sartre met *Schwüle Tage* van Eduard von Keyserling en de gedichten van Catherine Pozzi. Door die draad af te rollen zou je kunnen begrijpen hoe de legende van de 'Kaiser' was opgebouwd, hoe dat romanpersonage mettertijd tot stand gekomen was.

Van al die boeken was *Béatrix* van Balzac een van de eerste. Toen hij een jaar of tien was, had het Duitse jochie de wens uitgesproken de roman te lezen die op een van de boekenplanken van zijn ouderlijk huis stond te prijken. Elisabeth, zijn moeder, zou hem snedig hebben geantwoord dat hij dan maar Frans moest leren. Hij leerde dus Frans; nadat hij het verhaal daarna had ontcijferd, was hij geïntrigeerd geraakt. 'Ik herinner me Béatrix in een loge, met een roze shawl van mousseline, om de rimpels in haar nek te verbergen. Ze was tweëndertig jaar. Aan mijn moeder vroeg ik waarom dat idiote mens een shawl droeg.'⁵

Op een nachtkastje lag een ander boek te prijken, *Over Duitsland*. De woorden van Madame de Staël brachten verre beelden van een ander land en een andere tijd in herinnering, die ook een beetje bij hem hoorden. Was dat verleden, dat hij zo vaak wegwijsde, eigenlijk wel zo ver weg?

In een rustig hoekje

Door een van de ramen van het grote witte landgoed drongen de laatste stralen van een koud zonnetje binnen. Ze accentueerden de meest uitgesproken okergele en zwarte tinten van een schilderij aan de muur. Het was een reproductie van *König Friedrichs II. Tafelrunde in Sanssouci* van Adolph von Menzel. Het werk werd in 1850 voltooid, maar beeldde een tafereel uit van een eeuw daarvoor, midden in het Europa van de verlichting: een van die privédiners die de koning van Pruisen, een archetype van een verlicht despoot, graag organiseerde in zijn paleis in Potsdam, zijn zomerverblijf en toevluchtsoord voor min of meer liederlijke geneugten.

Het tafereel speelt zich af in een rond vertrek. Het licht dringt door een openslaande deur naar een terras aan de tuin binnen. Daardoor ontstaat er een knappe combinatie tussen de intieme sfeer van de maaltijd, die nog wordt versterkt door de materialen in roodbruine tinten, en de luchthartige, zonovergoten vrolijkheid die ervan afspat. Aan een door Korinthische zuilen onder-

steunde koepel hangt een kroonluchter van Boheems kristal. De vorst is omgeven door negen disgenoten. Zijn gezicht, in het midden, is gedraaid naar het gezicht van Voltaire, die zich, een beetje voorovergebogen, met hem onderhoudt. De filosoof draagt een pruik en een lichtpaars fluwelen kostuum met een kanten bef.

Het geruis van de wind van de Oostzee door de hoge bomen van het vlakbij gelegen bos van Sleeswijk-Holstein vermengde zich met het geluid van papier dat wordt verfrommeld. Op circa vijfenveertig kilometer ten noorden van Hamburg, niet ver van het stadje Bad Bramstedt, op het landgoed Bissenmoor, zat een kind in de stilte van zijn kamer aan zijn bureautje te tekenen. Van de ladekast, het kleine bed, de leunstoelen en het blauwe fluweel op de muren kwam een aangename warmte. Omdat de jongen ook in de mist in de omgeving was gehuld leek zijn leeftijd onbepaald.

Karl, de jonge eigenaar van het schilderij, was er eerder verliefd op geworden, toen hij met zijn ouders in Hamburg langs een galerie wandelde. Zoals hij vaak vertelde,⁶ zou hij Otto en Elisabeth Lagerfeld hebben gesmeekt dit schilderij voor hem te kopen.⁷ De verrassing kwam onder de kerstboom te liggen. Bij het uitpakken van zijn cadeau zou het jongetje een kreet van verbijstering hebben geslaakt. Zijn vader en moeder hadden zich vergist. De disgenoten met pruiken die hij in de etalage had bewonderd waren vervangen door fluitspelers.

Het schilderij dat hem zo geraakt had wilde hij onmiddellijk hebben, waarop zijn ouders zich gedwongen zagen de galerie te bellen en die met kerst te laten opengaan. Vanaf dat moment had hij het schilderij voor zichzelf alleen. De kunsthistoricus Daniel Alcouffe stelt zich voor dat hij ‘vast onder de indruk van het werk moet zijn geweest, met die weelderige architectonische inrichting, die grote kroonluchter, de tafel met zilverwerk, dat perspectief op de tuin en het karakter van de disgenoten, hun pruiken, hun kleding.’⁸ ‘En zich hebben afgevraagd wat ze aten, wat ze elkaar vertelden.’⁹

Als je lang naar *Tafelrunde in Sanssouci* keek, kwam er een verre en fascinerende wereld tot leven, die van de Europese hoven van voor de Franse Revolutie, de verlichting in Frankrijk, de literatuur, de schilderkunst, de bouwkunst, de voorliefde voor details, de cultuur van de verfijning. Want achter het Pruisische decor was het kasteel van Versailles vaag te zien. De pracht en praal van dat kasteel dienden tot inspiratie voor Sanssouci, en Parijs diende als model voor Frederik II en het verlichte Europa. De jongen was goed geïnformeerd.

Eén ding was voor hem duidelijk: later zou hij een van de personages van dat schilderij zijn. Toen hij pas zes jaar was, had hij zich op het balkon dat aan de salon van zijn moeder grensde al ‘voorgesteld als in een sprookjesboek, [hij zag zich] als een soort legende. Hij zei [tegen zichzelf]: Ik weet dat ik beroemd ga worden, dat mijn naam over de hele wereld gekend zal zijn,

vreemd is dat.¹⁰ Dat idee werd een obsessie. Zijn dagelijks leven werd er bijna door versluierd. In die tijdloze sfeer was het moeilijk te geloven dat het 1942 was en dat niet ver van de Deense grens de wereld door de Tweede Wereldoorlog werd verscheurd.

Na meermaals heen en weer te zijn gegaan tussen hun huis in Blankenese, een chique wijk in Hamburg, en landgoed Bissenmoor, hadden de Lagerfelds besloten zich te vestigen in het grote witte gebouw op het landgoed dat ze zo'n tien jaar daarvoor hadden gekocht en daar het einde van de oorlog af te wachten. En daar deden ze goed aan, want in 1943 werd Hamburg door de Engelsen en Amerikanen gebombardeerd. Dag en nacht gooiden de vliegende forten van de Royal Air Force en de geallieerde Amerikanen een stortvloed aan bommen op de belangrijkste maritieme uitweg van Duitsland, het strategische epicentrum van de zee-macht. Door die bombardementen werd de stad die zomer met de grond gelijkgemaakt. Het was de zogeheten Operation Gomorrha, een verwijzing naar de toorn van God die de goddeloze steden Sodom en Gomorra met een stroom van vuur en zwavel bestookte. In één week kwamen er vijfendertigduizend mensen om het leven. Hamburg werd gedeeltelijk verwoest. Dikke rookwolken stegen op naar de hemel.

In die tijd bracht de jonge Karl het merendeel van zijn tijd in zijn kamer door, verloren in de ingebeelde regio-

nen van een ideaal Europa. Begreep hij dat Duitsland, in handen van de nazi's, met vuur en bloed vernietigd werd? 'Ik was op de enige plek waar niks gebeurd is. Ik heb ongelofelijk veel geluk gehad, en dat heeft me niet geraakt,'¹¹ bevestigde hij in 2015.

Bad Bramstedt werd inderdaad niet door de bombardementen getroffen. Maar Ronald Holst vindt het 'absoluut onmogelijk dat Karl Lagerfeld, die destijds een jaar of tien was, niet beseftte dat de oorlog woedde'.¹² Volgens de historicus moeten de bommenwerpers die Hamburg en Kiel aanvielen vanuit Bad Bramstedt, dat tussen die twee steden ligt, zichtbaar zijn geweest. Na afloop van deze bombardementen moesten 900.000 mensen hun huizen ontvluchten en elders toevlucht zoeken, vooral in Bad Bramstedt. 'De appartementen, de ateliers en de winkels werden gevorderd en verdeeld. De Lagerfelds konden niet meer hun hele huis bewonen,'¹³ aldus Holst.

Zo kwamen Sylvia Jahrke en haar ouders, wier huis was verwoest, op landgoed Bissenmoor terecht nadat ze de straten van Hamburg ontvlucht waren. Sylvia was in 1934 geboren. Ze was toen pas een jaar of tien, maar herinnerde zich de aankomst in wat haar als paradijs voorkwam nog goed: 'Het was een oud huis met zuilen, de entree was wit, als een klein sprookjeskasteel – zo zagen we het als kind. En dan had je die grote hal.'¹⁴ Haar familie woonde met andere mensen in kleine kamers bovenaan de trap van de majestueuze woning.

Die was toegankelijk via een kronkelige laan met eiken en berken. Het uitgestrekte en comfortabele gebouw had alles van een luxevakantieoord. Als een soort galerij omgaf een balkon twee derde van de eerste verdieping. De trap had trapdelen met treden die een kind in een sprong kon nemen. Een brede veranda, beschermd door een afdak dat door dunne zuilen werd ondersteund. Rotan fauteuils, een lage theetafel en gebakjes. Aan een van de kanten van het huis was een soort toren te onderscheiden die iets van een gigantisch prieel had met een dak met vier zijden. De band tussen de vluchtelingen en de Lagerfelds was afstandelijk maar respectvol. ‘Ik was bang voor meneer en mevrouw Lagerfeld,’ vertelt Sylvia. ‘Hij droeg donkere kostuums en een zegelring.’¹⁵ ‘Zij liep altijd heel erg rechtop. Ik vond haar heel streng, zijn moeder. Ik heb haar nooit zien glimlachen. [Karl] had dik en donker haar en een levendige blik. Hij was heel rustig en ook beleefd. Hij was geen deugniet, niet het soort kind dat van vechtpartijen hield.’¹⁶ Zij en Karl hadden ongeveer dezelfde leeftijd, maar ze zag hem zelden.

Begreep Karl eigenlijk wel dat het oorlog was, nu hij er in zijn dagelijks leven mee in aanraking kwam? Later verklaarde hij daarover: ‘Mijn ouders hebben me altijd tegen alles beschermd en het gevoel gegeven onkwetsbaar te zijn.’¹⁷ Karl werd beschermd omdat hij de jongste was en wist hoe hij zich geliefd kon maken. In te-

genstelling tot zijn oudere zussen, Martha Christiane en Thea, kwam hij nooit in opstand tegen gezagdragers. Dat was niet het enige verschil met hen. Martha Christiane gedroeg zich als een jongen, klom in bomen en rende met de boerenzonen uit de streek door de bossen van Bissenmoor. Hoewel Karl van de koeien hield die om het landgoed heen stonden, was hij niet dol op buiten spelen.

Elfriede von Jouanne kende het kindermeisje van de kinderen Lagerfeld goed en herinnert zich dat zij haar toevertrouwde: ‘Hij hield niet erg van zijn zussen. Ze speelden wel veel met hem en hij vond het leuk hun oude kleren aan te trekken, maar er was niet echt een hechte band.’¹⁸ Karl duidde die afstandelijke relatie met Martha Christiane en Thea als volgt: ‘Het was niet dat ik niet van ze hield, maar we sloten niet op elkaar aan.’¹⁹ Hij koos liever de kant van de volwassenen.

Zijn vader, Otto Lagerfeld, een erudiete man, sprak negen talen. Hij belichaamde het type selfmade man voortgekomen uit de industriële revolutie en leek zo uit een roman van Jules Verne, Joseph Conrad of Alexandre Dumas te komen. In 1906 was hij aanwezig geweest bij de grote aardbeving van San Francisco, hij had de verwoeste stad met drieduizend onder het puin bedolven doden gezien. Ronald Holst vertelt dat Otto Lagerfeld door deze ervaring altijd met het volgende advies op de proppen kwam: ‘Ga bij een aardbeving tegen een deur staan; een deur, die valt niet om. Een muur daar-

entegen wel. Kijk naar welke kant de muur valt en ga door de deur de andere kant op.²⁰ Enkele maanden na de aardbeving was hij in Vladivostok, Chabarovsk en andere steden in het verre oosten van Rusland om daar de gecondenseerde melk Carnation te verkopen en de uitgestrekte wilde gebieden langs de rivier de Amoer te doorkruisen in de eersteklaswagons van de Transsiberië Express die dwars door de steppe reden...

Volgens Karl Lagerfeld ging zijn vader 'na de oorlog van 1914 gecondenseerde melk in Duitsland en Frankrijk importeren. Daarna ging hij met de Amerikanen fabrieken in die twee landen bouwen.'²¹ Zijn handel bloeide. Omdat hij in 1939 te oud was om naar het front te gaan kon Otto blijven werken en ging hij vaak van huis. 'Het hoofdkantoor van het bedrijf, Glücksklee, was in Hamburg,' herinnert Ronald Holst zich. 'De dichtstbijzijnde fabriek was 100 kilometer ver weg, de andere 800 kilometer ver weg.'²² Hij voegt er nog aan toe: 'Er waren drie fabrieken die hij regelmatig moest bezoeken. Hij was dus vaak afwezig en bemoeide zich totaal niet met de opvoeding van zijn kinderen.'²³ Otto was toen al bijna zestig jaar en was in de ogen van zijn zoon een eerbiedwaardige oude man: 'Ik zag hem niet veel. Hij hield alleen van zijn werk, hij was niet erg grappig. Hij was beminnelijk, veel aardiger dan mijn moeder, maar niet lollig.'²⁴

Verwende Otto Lagerfeld zijn zoon omdat hij altijd afwezig was? Hij bracht regelmatig exemplaren voor

hem mee van zijn favoriete tijdschrift, *Simplicissimus*, een Duits satirisch weekblad met spotprenten. Het was een inspiratiebron voor de jongen, die er de tekeningen van Bruno Paul en andere boeiende illustratoren in ontdekte. Volgens Elfriede von Jouanne was tekenen 'zijn voornaamste bezigheid als hij alleen was. Hij kon er niet goed tegen om gestoord te worden. Hij hield vooral van het papier, maar alleen als het wit en onbeschreven was. Als er maar iets op stond, dan wilde hij het niet. Als kind tekende hij al portretjes en kon je er mensen in herkennen.'²⁵

Toen ze trouwden, in 1930, was Otto negenenvertig jaar en Elisabeth pas dertig. Hij was ouder en afstandelijk, maar wel voorkomend. Karl herinnerde zich dat hij ooit zei: 'Vraag me wat je wilt, maar niet waar je moeder bij is.'²⁶ Zijn vader vulde op wat Elisabeth hem niet kon bieden, te beginnen bij een vriendelijke zachtmoedigheid. 'Mijn moeder zei altijd: Als je nonsens uitkraamt, praat dan wat sneller. We hebben geen tijd te verspillen,'²⁷ vertelde Karl Lagerfeld, terwijl hij voorbeelden opsomde van een ogenschijnlijk verraderlijke hardheid. 'Ze zei altijd afschuwelijke dingen tegen me: Ik ga je nog moeten meenemen naar de stoffeerder. Je neusgaten zijn te groot – er moeten gordijnen voor. Zeg je dat tegen een kind? Ik was gek op Tiroler hoedjes, maar zij zei: Je ziet eruit als een oude pot.'²⁸ Zijn lange zwarte haar vormde een soort handvaten aan de zij-

kant... 'Mijn moeder zei: Weet je waar je op lijkt? Op een pot uit de fabriek van Straatsburg.'²⁹

Omdat ze er genoeg van had dat haar zoon haar voor de voeten liep en geen zin had zijn vragen over de vreemdste onderwerpen te beantwoorden ontdeed ze zich vaak van de kleine lastpost door venijnige opmerkingen tegen hem te maken. 'De kleine Karl probeerde piano te leren spelen. Hij nam les en speelde af en toe een stuk,'³⁰ vertelt de Duitse historicus Ronald Holst. Op een dag, toen hij op de familiepiano speelde, riep zijn moeder: 'Hou op met spelen, het maakt herrie. Ga tekenen. Dat is tenminste stil,'³¹ vertelt hij.

Zijn moeder was liefdevol en kwetsend, opstandig en op-en-top aristocratisch, arrogant in gezelschap maar uitermate beleefd tegen haar personeel, afschuwelijk en beminnelijk, en ontzettend grappig. Zijn moeder was een paradox en een rolmodel. 'Ik kreeg de ouders die ik nodig had: een vader van wie ik alles mocht en een moeder die me op mijn plaats zette en een oorvijs gaf.'³²

Elisabeth kalmeerde de onstuimige jongen die zich graag als het middelpunt van de wereld zag en lef had. Er is een foto van hem op vierjarige leeftijd. Trots draagt hij wat niemand anders destijds in Noord-Duitsland droeg: een lederhose, de Beierse groene folkloristische klederdracht; met zijn handen in zijn zakken en zijn hoofd naar opzij straalt hij iets uitdagends uit.

In plaats van de beledigingen van zijn moeder lijdzaam te ondergaan leerde de jongen iets van haar op-

merkingen. Toch werd hij ook afgeschrikt door het lot van zijn zussen, die zich wel tegen haar verzetten en die al snel naar een kostschool werden gestuurd. Maar hij was vooral gefascineerd door de almachtige autoriteit van Elisabeth. ‘Ik was altijd vol verwondering over haar harde en grappige pragmatisme,’³³ zei hij later over de elegante en megalomane, extreem ontwikkelde vrouw, die ook violiste was en Spaanse filosofische verhandelingen in het Duits kon vertalen en die, uitgestrekt in de fauteuil van haar bibliotheek, met een boek in haar hand, haar tijd doorbracht met het geven van bevelen.

Haar achtergrond en verleden werden omgeven met een legende, zoals Karl Lagerfeld zelf vertelde: ‘Mijn moeder zei altijd: Je mag me vragen stellen over mijn jeugd en over alles sinds ik je vader ken. Wat daartussen zit, gaat je niks aan.’³⁴

Wat was er in de jaren twintig van de twintigste eeuw in het leven van deze vrouw gebeurd dat een geheim rechtvaardigde? Was ze een ‘verkoopster in een lingerieswinkel in Berlijn toen de vader van Karl haar leerde kennen’³⁵ zoals de biografe Alicia Drake beweert? Of was dat meisje van eenvoudige komaf ook een aristocrate? In 2003 zei Karl Lagerfeld tegen de journalist Bernard Pivot dat Elisabeth ‘de dochter van een hoge Pruisische magistraat [was] [...]; haar vader, gouverneur van Westfalen onder keizer Wilhelm II.’³⁶ De liefde van het kind voor zijn moeder leek in ieder geval eindeloos.

Zo gingen de uren, de dagen zonder onderscheid voorbij, op het ritme van het geritsel van de omgeslagen bladzijden en de baan van het potlood op het papier. De jongen bleef lezen, dromen en tekenen, afgesloten van de wereld in een wit herenhuis, verborgen achter een gordijn van grote bomen, dat nog niet door de werkelijkheid was verscheurd. 'Ik leefde in een bepaald verleden dat ik niet had gekend, dat ik me kon inbeelden.'³⁷

De tijdschriften die hij van zijn vader cadeau kreeg en het schilderij van Menzel verhulden de werkelijkheid, ze verzachtten het geweld dat zich buiten afspeelde. Het was net alsof de jongen onbewust dat wat de oorlog en bommen dreigden af te breken in leven probeerde te houden en probeerde te vrijwaren van de oorlog: die oude wereld, dat Duitse landschap met zijn herenhuisen, die paleizen met de opeenvolging van salons, de kostbare lambriseringen, de beschilderde plafonds met blauwe hemels en engeltjes, de tuinen met standbeelden, de vijvers, de geheime hoekjes – al die verfijning die de achttiende eeuw tot in de puntjes had belichaamd. Daar, in zijn kamer, legde hij het fundament van zijn eigen wereld om die minder mooie buitenwereld te kunnen trotseren.